

TURVAPAIKKAMENETTELYDIREKTIIVIN KANSALLINEN VOIMAANSAATTAMINEN

- muistio Liisa Murron/Pakolaisneuvonta ry kanssa 31.8.2007 käydyistä keskusteluista

Ulkomaalaisosastolla on käynnissä kaksi hanketta liittyen pakolais- ja turvapaikka-asioihin: määritelmädirektiivin ja turvapaikkamenettelydirektiivin kansallinen voimaansaattaminen. Määritelmädirektiivin kansallinen voimaansaattaminen on hankkeista kiireisempi. Turvapaikkamenettelydirektiivin osalta on tarkoituksena järjestää syksymmällä toinen valmistelukokous ja pyrkiä saamaan hallituksen esitysluonnos lausunnolle ennen vuodenvaihdetta. Hallituksen esitys annettaisiin eduskunnalle kevädistuntokaudella. Keskusteltiin direktiivin 3 ja 5 artiklan vaikutuksesta direktiivin kansalliseen voimaansaattamiseen. Käytiin läpi alustavasti kaavailut lakimuutokset.

Direktiivi edellyttää jäsenvaltioiden antavan tietoa hakijoille turvapaikkamenettelystä sekä heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan menettelyssä (10 artiklan 1 kohdan a alakohta). Ulkomaalaislakiin lisättäisiin viranomaisille velvollisuus antaa tietoa hakijoille. Lisäksi säänneltäisiin tietojen antamisajankohta ja kieli, jolla tiedot annettaisiin. Pakolaisneuvonta järjestää vastaanottokeskusten tilauksesta hakijoille alkuinfon, jossa kerrotaan menettelystä, puhuttelun ja pöytäkirjan merkityksestä sekä siitä, mitä hakijoilta menettelyssä edellytetään. Tämän tietojen antamisen ulkopuolelle saattavat jäädä yksityismajoituksessa asuvat turvapaikanhakijat. Liisa Murto kiinnitti huomiota ilman huoltajaa olevien alaikäisten asemaan heidän hakiessaan kansainvälistä suojelua ja hakijoiden oikeuteen saada tietoa hakemuksensa käsittelyaikataulusta.

Direktiivissä käsitellään hakemuksen eksplisiittistä ja implisiittistä peruuttamista (19 ja 20 artikla). Ulkomaalaislakiin lisättäisiin nämä kaksi tilannetta, joissa hakemuksen voitaisiin katsoa rauenneen. Toisaalta kyseeseen tulisi hakijan oma peruutus ja toisaalta hakijan todennäköinen poistuminen maasta. Käytännössä hakija merkitään vastaanottokeskuksessa kadonneeksi, jos hän ei ole nostanut toimeentulotukea kahtena peräkkäisenä kertana eli käytännössä kuukauden aikana. Liisa Murto katsoi, että kuukausi on kuitenkin liian lyhyt aika perusteeaksi hakemuksen toteamiselle rauenneeksi. Hakijalle tulisi myös kertoa siitä, kuinka hakemuksen voidaan todeta rauenneen, jos hakija ei ole yhteydessä viranomaisiin.

Direktiivi mahdollistaa kansallisessa laissa säädettävän hakijan lausuntojen tallentamisesta (11 artiklan 2 kohdan f alakohta). Ulkomaalaislakiin lisättäisiin mahdollisesti uusi turvapaikkapuhuttelua koskeva säännös, jonka yhdessä momentissa säänneltäisiin mahdollisuus turvapaikkapuhuttelun tallentamiseen ja edellytettäisiin tästä annettavan hakijalle tieto etukäteen. Turvapaikkapuhuttelupöytäkirjan alussa todetaan tietyt seikat, ml. puhuttelun tallentaminen, joista kerrotaan hakijalle ennen puhuttelun aloittamista. Samaan turvapaikkapuhuttelua koskevaan pykälään otettaisiin säännös velvollisuudesta laatia turvapaikkapuhuttelupöytäkirja (14 artikla) ja antaa ilman huoltajaa olevan alaikäisen edustajalle tilaisuus olla läsnä puhuttelussa (17 artiklan 1 kohdan b alakohta). Liisa Murto esitti, että tulisi pohtia myös, mikä merkitys annetaan sille, jos hakija ei allekirjoita puhuttelupöytäkirjaa. Myös poliisin puhutteluosuudesta laaditusta puhuttelupöytäkirjasta tulisi saada jäljennös heti puhuttelun päätyttyä.

Ulkomaalaislain 98 §:n 2 momenttia täydennettäisiin lähtömaatiedon osalta direktiivin 8 artiklan 2 kohdan b alakohdan johdosta. Liisa Murto katsoi, että täydennys vahvistaisi UNHCR:n asemaa tietolähteenä. Lisäksi hän kiinnitti huomiota Ulkomaalaisviraston perusteluvelvollisuuteen.

Turvapaikkamenettelydirektiivin kansallisen voimaansaattamisen rinnalla on tarkoitus selvittää kahta asiakokonaisuutta: maastapoistamispäätösten täytäntöönpanoa ja ikätutkimuksia. Molemmat kysymykset liittyvät läheisesti turvapaikkamenettelydirektiiviin, vaikkakaan direktiivi ei niistä säätämistä edellytä. Kyseiset selvitystyöt eivät kuitenkaan saa hidastaa direktiivin kansallista voimaansaattamista.

Liisa Murto esitti harkittavaksi, tulisiko ilmeisen perusteettomiksi katsottavia hakemuksia koskeville päätöksille asettaa jokin aikaraja. Nykyisellään mahdollisuus kääntämispäätöksen täytäntöönpanoon kahdeksan päivän kuluttua päätöksen tiedoksiannosta on varsin lyhyt suhteessa siihen, että hakemuksen käsittely ensimmäisessä asteessa saattaa kestää jopa vuoden. Ongelmana on myös, ettei kielteisiä täytäntöönpanon keskeyttämis-/kieltämispäätöksiä anneta kirjallisina. Tätä on perusteltu valitusoikeuden puuttumisella. Ikätutkimusten osalta todettiin, että koska niitä käytännössä tehdään, lienee parempi säännellä niitä koskeva menettely laissa. Liisa Murto toi esiin, että muulla näytöllä tulisi kuitenkin voida kumota ikätutkimusten tulos.

Lisäksi Liisa Murto nosti esiin säilöönottoon liittyviä kysymyksiä sekä puhelintulkkauksen luottamuksellisuuden varmistamisen.

Jutta Lyytikäinen
Jonna Saar